

SLUŽBENO OBRAZLOŽENJE NAGRADE „GRIGOR VITEZ“ ZA 2021. GODINU

O KNJIŽEVNOJ PRODUKCIJI U 2021. GODINI

Ovogodišnja čak 144 naslova za djecu i mladež koje je prijavilo 35 nakladnika (od toga 4 knjige u vlastitoj nakladi) za Nagradu “Grigor Vitez” za 2021. godinu ukazuju na sve veću godišnju produkciju. Uz ovoliko pristiglih izdanja teško je govoriti o cjelokupnom dojmu, no treba reći da je više djela koja se izdvajaju visokom kvalitetom ilustracije negoli onih koja se izdvajaju visokom kvalitetom teksta. Jedan dio nakladnika trebao bi izvršiti prethodni odabir i poslati najbolja izdanja, a ne većinu objavljenih u prethodnoj godini. Zamijećeno je da se pozitivan pomak dogodio u žanru poezije za djecu, kako lirike tako i stihovanih priča. Stiglo je više zanimljivih djela u stihovima, pa bi se moglo reći da se taj dio nacionalnog opusa za djecu ponovno budi i razvija. Također je, žanrovski raznolikim pristupima, obrađeno više tema o intelektualnim poteškoćama, nadarenoj djeci i njihovoj socijalnoj (ne)prilagodljivosti, usvojenoj djeci, posljedicama starenja bliskih osoba i sl. O ovim temama progovoreno je na iskren i djeci blizak način. pisci i ilustratori upuštali su se u povijesne teme (posebno u sklopu suvremenih biografija književnika, likovnih umjetnika i dr. gdje smo dobili zanimljiva izdanja o osobama poput Augusta Šenoje i Antuna Gustava Matoša, ali i stihovana i svečarska o Marku Maruliću i Svetom Jeronimu). I dalje su aktualne teme o vršnjačkom nasilju, odlasku roditelja u inozemstvo i ostavljanju djece baki ili djedu, teme o brizi i životu s ljubimcima, o toleranciji prema onima koji su posebniji i drugačiji. Zamijećeno je i nastojanje da se narječja pojedinih krajeva oživotvore u zbirka priča kojima je osnovica književni standard, ali su dijalozi izraz trenutnoga stanja zavičajnih govora. Kad je riječ o romanima, još neafirmirani mlađi autori nerijetko su pod utjecajem kompjutorskih igara te hibridnih oblika i logika pripovijedanja, što u ovome slučaju nije vrijednosna ocjena, već

konstatacija za koju se još ne zna kamo će odvesti u budućnosti. Također se vidi pozitivan pomak u nastojanju više autora (književnika i ilustratora) da duhovitošću i humorom priđu dječjem čitateljstvu. Optimistični pristup stvarnosti i životu svakako je potreban, naročito u ovako zahtjevnome vremenu.

1. OBRAZLOŽENJE NAGRADE "GRIGOR VITEZ" ZA KNJIŽEVNI TEKST

Nakon pažljivog čitanja i razmatranja književnih djela u užu izbor za nagradu za književni tekst u obje kategorije Povjerenstvo je uvrstilo 5 naslova:

(abecednim redom autora)

- **Sven Adam Ewin; [ilustracije Boris Kugler]: *Povedi me za ruku, dida : svim djedovima, bakama i unucima*. Zagreb: Semafora**

Zbirka pjesama za djecu sadrži čak stotinu i četrdest i dvije pjesme nepoznatog autora, skrivenog pod pseudonimom Sven Adam Ewin. Pjesme sadrže cijelo bogatstvo dječjeg doživljaja svijeta koji se zrcali ponajviše kroz odnose s djedom, bakom i prirodom. Iz pjesme u pjesmu nižu se prizori i anegdote u kojima dijete propituje i sagledava svijet, samostalno ili kroz dijaloge, uz pomoć odraslih. Pjesme lako komuniciraju s djecom, ali i s odraslim čitateljima, osvajaju svježinom i pršte emocijama ponajviše ljubavlju i nježnošću. Zbirka se ističe ne samo kvantitetom, već i kvalitetom pjesama o sretnom djetinjstvu. *Povedi me za ruku, dida* knjiga je koja donosi potpunu novost na poetskom nebu hrvatske dječje poezije.

- **Krunoslav Mikulan: *Škola u opasnosti*. Zagreb: Naklada Ljevak (Biblioteka SMS)**

Glavni junaci prethodnog autorovog romana *Zmaj ispod Staroga grada*, četvero djece, dva dječčaka i dvije djevojčice povezani čvrstim prijateljstvom, nastavljaju svoju uzbudljivu i do samog kraja fantastičnog romana, napetu pustolovinu. Četvorka zvana *Zmajeve družina* u tajnosti brine i odgaja nestašnog, malog zmaja, sklapa nova prijateljstva s natprirodnim bićima i bori se protiv opasnih neprijatelja. Opasnost od zlih sila nadvila se nad njihovu školu, pa četvorka hrabro, uz

pomoć saveznika, kreće u borbu. Krunoslav Mikulan vješto gradi napetu fabulu, isprepliće tradiciju i legende, mitska bića hrvatskog sjevera sa svijetom mladih protagonista uronjenih i u svijet moderne tehnologije. Borba protiv zla, prijateljstvo, čudesne moći glavnih junaka i brojne izazovne situacije, roman čine izuzetno privlačnim djeci, mladima, ali i odraslim čitateljima.

- **Vanja Obad: *Jogurt i gospođa Freiman*; [ilustratorica Željka Gradski]. Zagreb: Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade**

U zgradi broj sedam, četverokatnici smještenoj na brijegu naselja, ne događa se ništa. Njezini osamljeni, neobični stanari (gospođa Freiman, gospodin Čajkovski i Nadglednik zgrade) ne zaključavaju svoje stanove i svaki dan im prolazi jednako. Kad se u zgradu useli sićušni osmogodišnji dječak kojeg svi zovu Jogurt, zgrada broj sedam postaje mjesto neobičnih događanja. Nekoliko dana uoči Jogurtovog devetog rođendana stanari zgrade će shvatiti kako ponekad treba prekršiti kućni pa i bilo koji drugi red te napustiti dugogodišnje navike. Ponekad i mali događaji naše svakodnevice skrivaju ispod površine cijeli mali svijet isprepletenih emocija. U romanu *Jogurt i gospođa Freiman*, Vanja Obad na izuzetno topao i duhovit način govori o otuđenosti i usamljenosti, posebice djece koja su odraslima ponekad „nevidljiva“ i potrebi za međusobnim boljim poznavanjem, druženjem i dijeljenjem zajedničkih trenutaka.

- **Zoran Pongrašić: *Krive su Seka i Seka*. Zagreb: Knjiga u centru**

U trećem romanu o krivnji, nakon romana *Mama je kriva za sve* i *Ovaj put je kriv tata*, Zoran Pongrašić napisao je nastavak o novim (ne)zgodama Berislava i njegovih prijateljica jednojajčanih blizanki Stele i Mirele. U Berin život ponovo ulaze kriminalci, a nestanak Seke, mlade majmunice iz zoološkog vrta, čini središnji događaj romana oko kojega autor vješto gradi priču neuobičajenog fabularnog slijeda uz cijeli niz retrospekcija i digresija. Problemski roman o odrastanju, ljubavi, obiteljskim odnosima, prijateljstvu, u kojem je s velikom dozom humora, ali s puno ljudskosti i suosjećanja, prikazana cijela galerija zanimljivih likova i njihovih sudbina. Autentično i bez patetike, autor govori o odrastanje djece i mladih u svijetu kriminala, napuštenim, zlostavljanim,

zanemarenim i isključenim, svima onima koji nisu imali previše sreće u životu. Zoran Pongračić u maniri vrsnog pripovijedača, o teškim temama govori na duhovit, ali i dirljiv način. Njegov višeslojan roman poziv je da se na svijet i ljude ne gleda površno te poziv na suosjećanje sa svima bez obzira na osobine, mjesto i obličje koje nam je dano rođenjem.

- **Melita Rundek ; ilustrirao Martin Zalar: *Slučaj Mirkova brata*. Zagreb: Naklada Ljevak**

Slučaj Mirkova brata drugi je roman autorice Melite Rundek s Mirkom kao glavnim likom i njegovim uzbudljivim dogodovštinama. Mirko je pametan i poslušan dječak, ima samo odlične ocjene te zbog toga nailazi na nerazumijevanje vršnjaka u školi i posjećuje psihologa „glavodera“ koji mu pomaže u podizanju samopouzdanja. U trenutku kad primjeti da se s njegovom bratom Zvonkom, koji je u pubertetu nešto događa, Mirko se upušta u detektivsku istragu i rješavanje slučaja. Zvonko je u „opasnom“ razdoblju u životu, traži utjehu u društvenim mrežama i dopisuje se naslijepo s nepoznatom osobom što će se s vremenom pokazati kao potpuni promašaj. U izrazito humorističnom romanu, lucidno i na djeci blizak način obrađene su teme ljubavi, puberteta i interneta. Autorica s posebnim senzibilitetom prema djeci, nenametljivo i s puno šarma govori o mogućim opasnostima društvenih mreža, ukazuje na problem darovite djece koja često nisu prihvaćena od strane vršnjaka i ukazuje na problem stigmatizacije osoba koje trebaju stručnu pomoć. Roman je obogaćen veselim i komičnim ilustracijama s elementima stripa Martina Zalara, koje prate tekst i daju dodanu vrijednost humorističnoj priči.

a) NAGRADA "GRIGOR VITEZ" ZA KNJIŽEVNI TEKST ZA DJECU U 2021.

Stručno povjerenstvo jednoglasno je odlučilo da Nagradu "Grigor Vitez" za književni tekst za djecu u 2021. dodijeli **Svenu Adamu Ewinu** za tekst u zbirci poezije **POVEDI ME ZA RUKU, DIDA: SVIM DJEDOVIMA, BAKAMA I UNUCIMA** (Semafora, Zagreb).

Ne znamo tko je Sven Adam Ewin, tko se skriva iza tog pseudonima. On/ona je kao duh koji se pojavljuje u nenastanjenim predjelima poezije i tako popunjava praznine. Odabirom pseudonima sugerira da je iz davnina, od iskona, jer je Evin Adam. I poezija je to "starinska", arhaična, patinirana čak i kada govori o teoriji velikog praska, sve zvuči kao da je došlo iz nekog prošlog vremena, iz prastare čitanke "Sunce na prozorčiću", a istodobno je i suvremeno.

Cijela zbirka, a radi se o opsežnoj zbirci koja sadrži stotinu četrdeset i dvije ne baš kratke pjesme, ostavlja dojam kao da je nedavno pronađena, a davno napisana, ostavština pjesama nekog silno talentiranog tko nije htio objavljivati u svom vremenu, a da je objavio bio bi ovjenčan slavom. Jedino nam pojedine teme i vokabular pokazuju da se radi o suvremenom autoru i novim pjesmama, o autoru koji je svjestan da je upečatljivija inovativnost u sadržaju nego u formi.

"Tematska i sadržajna lepeza vrlo je složena" – kaže o zbirci dr. Diana Zalar –" pripovijedanje u stihovima i anegdotalnost iznose mnoštvo detalja u odnosima, nijansi i sitnica u događanjima koje dječje oko zapaža i koji se duboko usijecaju u dušu, da se nikada ne zaborave. Izricanje ovih dječjih mogućnosti doživljaja i dječjeg intelektualnog potencijala stoga su velika vrijednost zbirke... Snažan filozofski ton prožima dio ovog opusa. Naći ćemo stihove nad kojima se djeca mogu zamisliti i razumjeti ih – o vječnim ritmovima kojima pulsira život, o iskušenjima ljudske duše, o dilemama malog čovjeka pred licem velikog Boga. Pojmovlje je tu iz astrofizike i biologije poput planeta, kromosoma i nasljednih obilježja, malih nevidljivih bića kao što su bakterije i amebe koje razgovaraju, žive svojim skrivenim životima i rješavaju svoje dileme u ovim pjesmama".

Autora/autoricu može zaokupiti zgoda s kućnim ljubimcem, neslavni pokušaj djeda da istovremeno kuha mlijeko i pomogne susjedu popraviti auto, snovita fantazmagorija o voljenom učitelju, nježnost prema unuci kad roditelji izgube strpljenje, susret različitih kultura u razredu, kosidba „po starinsku“, krađa trešanja... a pažljivi čitatelj nalazi lepezu suptilnih igara kojim je bogato ovo djetinjstvo s djedom i bakom. Čak i smrt djeda gubi težinu i tragiku, zaodjevena u naivnost igre. Iako pjesme ponekad ostavljaju dojam da smo nešto slično već čitali, pozorna analiza pokazuje drugačije rezultate. Sven Adam Ewin ne nalikuje nikome i potpuno je svoj. Igrama riječima, zvonkom onomatopejom, naznakama grafizma bliži se Balogu, Femeniću, Paljetku i Kanižaju, ali je istodobno i distanciran od njihovog stilskog pristupa jer može u bilo kojem trenutku „iskočiti“ iz rime i prepustiti se slobodnome stihu. Dapače, to često i čini. Pejzažne meditacije prepliću se s dijaloškim minijaturama i na taj način otkrivaju dubinu ljudske povezanosti s prirodom i prošlošću. Igra se formom, čak i unutar jedne pjesme, mijenja joj ritmove, ugođaj, perspektivu na mnoštvo različitih razina, jezičnih i stilskih. Poante često imaju karakter suprotnosti prethodno rečenog, ili duhovitog zaokreta i nadmetanja između dvoje protagonista. Posebna je vrijednost ove zbirke intertekstualnost, stvaranje zaokruženih stihovanih priča iz već poznatih fraza ili izreka (pojeo vuk magarca; ako siješ vjetar žnjet ćeš oluju; tko s vragom tikve sadi...), ili inspiracija pojmovljem iz školskih klupa kao što su astrofizika, etika, vjera, filozofija, povijest. U zbirci se može prepoznati autorsko poznavanje i proživljavanje usmene tradicije i dosadašnjih umjetničkih vrhova poezije za djecu, što je čini suvremenim djelom koje ne pluta u zrakopraznom prostoru, već je dio povijesnoga slijeda i razvoja ove književne vrste. No, ako bi se u jednoj riječi trebalo definirati ovu zbirku, ta riječ bi bila – ljubav. Ljubav u obitelji, ponajviše između djeda i unuka/unuke, gdje oboje i primaju i daju, ali i ljubav autora prema poeziji i takvom obliku komunikacije s dječjom publikom.

Zbirka "Povedi me za ruku, dida" Svena Adama Ewina izdvaja se svojom kvalitetom i zaslužuje da nagradom "Grigor Vitez" bude dodatno preporučena najmlađoj čitateljskoj publici jer će djecu

oplemeniti i pružiti im užitek čitanja jednostavnih, tečnih stihova i tako im pomoći da steknu čitalačku naviku.

b) NAGRADA "GRIGOR VITEZ" ZA KNJIŽEVNI TEKST ZA MLADEŽ U 2021.

Stručno povjerenstvo jednoglasno je odlučilo da Nagradu "Grigor Vitez" za književni tekst za mladež u 2021. dodijeli **Zoranu Pongrašiću** za roman *KRIVE SU SEKA I SEKA* (Knjiga u centru, ur. Zoran Pongrašić, Zagreb, 2021.)

Roman Zorana Pongrašića "Krive su Seka i Seka" o otmici majmunčića iz zoološkog vrta i privođenju krivaca pravdi puno je kompleksnije djelo nego što bi ga obrubila samo žanrovska konvencija kriminalističke priče. Unutar toga okvira smjestile su se sudbine i karakteri otmičara, policijskih djelatnika, uposlenika zoo vrta, čak i slučajnih sudionika priče. Autor ih je prikazao u tragikomičnome tonu, vješto dajući svakome njegov individualni govorni kod (žargonski i misleni, pa čak i artikulacijski). Bilo da je riječ o sitnom kriminalcu s dosjeom koji je djetinjstvo i mladost proveo po raznoraznim domovima, ili o mladiću iz obitelji zlostavljača, ili o djetetu koji je s roditeljima žitelj imigrantskoga "geta" u drugoj zemlji, ili o dvojcu policijskih inspektora koji zajedno rade na ovome slučaju ali se njihove metode, intelektualni dometi i pristup ljudima stubokom razlikuju, Pongrašić je uvjerljiv i zanimljiv. Vješto mijenja perspektive, kako potencijalnih krivaca, tako i policijskih inspektora, puštajući ih najčešće da govore iz prvoga lica. Obilne digresije dio su strukturne rešetke u kojoj se humoristički (ponekad i ironijski) osvjetljavaju službena procedura unutar struktura vlasti i odnosi u hijerarhiji zaposlenika, život i izolacija migranata u gradovima, zanemarivanja roditeljskih dužnosti koje moraju preuzeti starija braća, površnosti gradske vlasti na čelu s gradonačelnikom. Kao "usput" govori se i o ljubavi i brizi prema životinjama, stavovima prema rodnoj ravnopravnosti i transrodnim osobama, pomaganju nepoznatim ljudima u nevolji i izbjegavanju međugeneracijskog zanovijetanja, a ove teme se nadovezuju na neke elemente poznate iz prethodnih Pongrašićevih romana (likovi djevojčica

blizanki, zoološki vrt kao mjesto zbivanja). U smislu intertekstualnosti važni su naslovi poglavlja (aluzije na književna djela, propagandne poruke iz medija) i njihove razrade u tekstu, spominjanje likova iz klasičnih djela (Tarzan, Džejn, Julija), dupliranje likova (blizanke Stela i Martina, dvije Seke - ljudska i majmunska beba). Postmodernističku relativnost strukture naglašava umetanje poglavlja za koje autor "ne zna kamo bi ga stavio", dijalog koji lik vodi sam sa sobom, dijelovi teksta "izbačeni" iz romana i stavljeni na kraj kao u odjavi nekoga filma. No ovi potezi nisu "šminkerski" niti samo u službi zabave čitatelju, već osvjetljavaju aspekte karaktera likova, nepoznate činjenice, tijek događaja koji bismo mogli nazvati dugoročnim raspletom. Linearni fabularni tijek zamijenjen je retrospektivnim, a s time u skladu upoznavanja s likovima dosežu gotovo stotinu prvih stranica.

Pongrašićeva lucidna "majmunizacija" ozbiljnih tema pokazuje da život nije baš onakav kakvog ga mladi vide u akcijskim filmovima, i da su ljudi izrazito složena i individualizirana bića koje duboko određuje samoinicijativa, ali i sociokulturna, obiteljska i društvena situacija. Pisac uspijeva čitavu lepezu pomno isprepletenih tema i likova držati "na uzdi", a duhovitošću (katkad crnohumornom) i raspletom priče poantira kako ljudske sudbine nikada nisu okončane ako ima snage i motiva za borbu i promjenu. U tome smislu ovo je duboko humano i optimistično djelo, namijenjeno prvenstveno adolescentima, jer je to populacija sklona iz različitih razloga svijet vidjeti crnim ili bijelim.

2. OBRAZLOŽENJE NARADE „GRIGOR VITEZ“ ZA 2021. ZA ILUSTRACIJU

UŽI IZBOR NAGRADE "GRIGOR VITEZ" ZA ILUSTRACIJU ZA MLAĐU DOB DJECE ZA 2021.

Nakon pažljivog čitanja i razmatranja Sručno povjerenstvo je u užu izbor za nagradu za ilustraciju za mlađu dob djece uvrstilo je sljedeće naslove:

(abecednim redom autora)

- **Iva Bezinović-Haydon (tekst), Hana Tintor (ilustracije): *Moja baka ne zna tko sam.***

Zagreb: Ibis grafika

Slikovnica s teškom temom suočavanja sa smrtnošću i bolešću kao što je Alzheimer, koja nam oduzima naše nadraže i prije smrti, izvedena je iznimno dojmljivo u tekstualnom i ilustratorskom dijelu. Na temelju priče Ive Bezinović-Haydon, Hana Tintor izradila je ilustracije koje pojačavaju emotivni doživljaj odnosa unuke i njezine bake. Začudni rakursi, izmjene krupnih planova i totala, ptičjih i žabljih perspektiva te nadrealnih elemenata karakteristike su ove izuzetne slikovnice koja predstavlja jedan od najkvalitetnijih primjera hrvatske produkcije. Crtačka tehnika s *primitivističkim* oblikovanjem pokazala se do krajnosti svrhovitom, pa je teško zamisliti da bi drugačiji pristup mogao stvoriti jednako snažan, duboko human emotivni doživljaj.

- **Sanja Lovrenčić (tekst), Vendi Vernić (ilustracije): *Luda kuća.* Zagreb: Mala zvona**

Ova slikovnica primjer je dobrog usklađivanja teksta i slike, ali ne samo u formalnom smislu, nego u izboru ilustratorice Vendi Vernić, čiji način izražavanja u potpunosti podupire tekst Sanje Lovrenčić. Kao što sam naslov govori, *Luda kuća* je svojim literarnim djelom omogućila Vendi Vernić da u likovnom smislu interpretira tekst, odnosno da specifičnim maštovitim izvlačenjem detalja pojača doživljaj teksta. Tome doprinosi crtež koji je neobičan spoj geometrijski ravnih linija i na način blizak dječjem crtežu izvedenih likova te detalja u prostoru. Drugim riječima, stvoren je začudan spoj geometrijske pravilnosti i spontanog *primitivističkog* oblikovanja, dovoljno neobičan i maštovit da prenese dojmljivu sliku *lude kuće* koja je gotovo svačija svakodnevnica. Pred nama je još jedan vrlo zanimljiv primjer predstavljanja misterija i ljepote življenja iz neuobičajene perspektive.

- **Bruno Mezić (tekst), Klasja Habjan (ilustracije): *Piccola con piccolo*. Zagreb: Mala zvona**
Povezivanje ljubavi prema glazbi i prema muzikalnosti talijanskog jezika u fokusu je slikovnice pod naslovom *Piccola con piccolo* za koju je tekst napisao Bruno Mezić, a ilustrirala Klasja Habijan. U dobro usklađenom odnosu teksta i slike, uz obojane riječi koje su važne za priču, ilustratorica Klasja Habjan, uz krajnju redukciju detalja u prostoru, stvorila je prepoznatljive likove. Blage naznake pokreta i emotivnih stanja glavne protagonistice stvaraju prikrivenu ritmičnost, koja će, uz dobro provedene likovne sugestije zvuka, biti iznimno važna za zaokruženi glazbeni doživljaj čitave priče. Sve navedene karakteristike prati i odabrana paleta tonova te odabir stilizacije i dosljedno oblikovanje likova i prostora koji pokazuju istančan ukus i mladim čitaocima stvaraju zanimljiv, ugodan i maštovit svijet, koji povezuje likovnost i glazbu.

- **Alma Pongrašić (tekst), Hana Vrca (ilustracije): *Tofu i Tuna i pčela*. Zagreb: Knjiga u centru**

Alma Pongrašić napisala je priču o dva svadljiva psa različitih karaktera koji otkrivaju emotivnu povezanost tek u situacijama kada bivaju razdvojeni. Hana Vrca izradila je ilustracije kojima je ova jednostavna priča na primjereni način vizualizirana. Ilustracije Hane Vrce karakterizira reducirana paleta boja kojom dominiraju svijetla i tamna plava uz manje elemente crnog, crvenog i ružičastog. Stilizacija pasa i djevojčice, redukcija detalja kao i korištenje dekorativnih točkastih rastera svode sve prikazane likove i predmete isključivo na njihove bitne odrednice čime se na duhovit način vizualno odražava ugođaj priče. Ovakvim načinom stilizacije i plošnim prikazom prostora, likovni izraz Hane Vrce može podsjetiti na neke ilustratore pedesetih i šezdesetih godina 20. stoljeća kao i na autore Zagrebačke škole animiranog filma.

- **Olja Savičević Ivančević (tekst), Lucija Mrzljak (ilustracije): *Moj prijatelj Mačkodlak*.**

Zagreb: Sandorf

Ilustriranju priče *Moj prijatelj Mačkodlak*, u koju je književnica Olja Savič Ivančević utkala nemalo slojeva te puno atmosfere i metafora, Lucija Mrzljak je pristupila oslanjajući se na svoj profinjeni alat – crtež. On je jezgrovit i dosljedan, on oblikuje volumen finim sjenčanjem u prostorima blagog i difuznog svjetla, on nosi teksture pa i plohe boje. A boje, reducirane, umirene i usidrene crtežom, postaju intenzivne tek na dobro izabranim pojedinostima dajući im značaj, ujedno fiksirajući lijepo i promišljeno građene kompozicije. Slikovnica se odlikuje dobrim izborom sekvenca iz narativne cjeline, praćenih svrhovitim i logičnim izmjenama rakursa. Likovi, koje ne bismo nazvali junacima, lucidno su utopljeni u cjelokupan, gotovo meditativan ugođaj slikovnice. Ova zaista lijepo odnjegovana knjiga zrači posebnom nježnošću – treba je zapamtiti.

- **Jasminka Tihi-Stepanić (tekst), Tomislav Zlatić (ilustracije): *Plavi dan*. Zagreb: Sipar**

Na tekst Jasminke Tihi-Stepanić, slikovnicu *Plavi dan* koja se bavi temom obitelji s djetetom s posebnim potrebama ilustrirao je Tomislav Zlatić. Likovno je koncipirana je tako da se plava boja koja asocira na vodu, bazen i plivanje kao i pravilni raster fuga između bijelih i plavih pločica provlači kao lajtmotiv kroz čitavu slikovnicu. Likovi obitelji su na jasan način diferencirani, emotivna stanja pojedinih likova su mjestimično naglašena kako bi se pojačao doživljaj. Jednostavan likovni izraz podređen je u potpunosti prenošenju poruke o važnosti tolerancije prema drugačijima na nenametljiv način pri čemu nimalo ne sugerira težinu teme već, kako tekstom, tako i slikom, ova slikovnica slavi život.

- **Tomislav Zagoda (tekst i ilustracije): *Gustl / Ilustrirana biografija Antuna Gustava Matoša*. Zagreb: Opus Gradna**

Slikar i pisac Tomislav Zagoda autor je neobične *Ilustrirane biografije Antuna Gustava Matoša* koja koncepcijom podsjeća na srodne naslove namijenjene mladima koji često imaju u naslovu riječi: *...za početnike* (ili eng. *...for dummies*). Ovakvim pristupom Zagoda na zabavan način priča priču o Matošu što je u skladu s njegovim likovnim izrazom karikaturalnog karaktera. Brojne ilustracije prate tekst koji sadrži niz informacija ne samo o Matošu, nego one pružaju širu sliku Matoševa vremena; političkog, ekonomskog i kulturnog konteksta u Hrvatskoj i svijetu. I ilustracija i tekst usmjereni su na mladog čitatelja s nastojanjem da ga se na zabavan način educira i zainteresira za daljnje produblivanje znanja kako o Matoševoj pisanoj ostavštini tako i o drugim izvorima. Zagodin karikaturalni likovni izraz u skladu je s Matoševim interesom za karikaturu te njegovim odličnim poznavanjem onodobnih europskih karikaturista kao i njegovog utjecaja na hrvatske karikaturiste.

a) NAGRADA „GRIGOR VITEZ“ ZA ILUSTRACIJU ZA MLAĐU DOB DJECE U 2021.

Stručno povjerenstvo je odlučilo da se Nagrada „Grigor Vitez“ za ilustraciju za mlađu dob djece za 2021. godinu dodjeli **Luciji Mrzljak** za ilustracije u slikovnici **MOJ PRIJATELJ MAČKODLAK** (tekst: Olja Savičević Ivančević, Sandorf, Zagreb)

Mačkodlak nije obična mačka poput šarene, žute i sive malene koje se na daju pripitomiti, on je Prijatelj stvoren u snu, u okrilju mašte usamljene djevojčice Jele koja će se uskoro suočiti s tek rođenim bratom. Prihativši Mačkodlakovu šapu-ruku, Jele prelazi most koji ju dijeli od novog člana svoje obitelji. Spisateljica Olja Savičević Ivančević fino je izvezla naoko jednostavnu fabulu, učinivši je bogatom slojevima, atmosferom, metaforama i međuriječjima. Ilustriranju takvog

teksta može se pristupiti na različite načine, pa je pitanje izbora ilustratora vrlo bitno. Lucija Mrzljak očito je bila sjajan odabir.

Iz kratkog životopisa objavljenog u slikovnici *Moj prijatelj Mačkodlak* saznajemo sljedeće: „Lucija Mrzljak bavi se izradom animiranih filmova i ilustriranjem knjiga za djecu. Živi i radi na relaciji Zagreb – Tallinn. Njeni animirani filmovi su prikazivani i nagrađivani na filmskim festivalima diljem svijeta. Objavila je nekoliko ilustriranih knjiga za djecu u suradnji s estonskim autorima, a *Moj prijatelj Mačkodlak* joj je hrvatski prvijenac.“ Dodajmo i da je studirala na likovnim akademijama u Zagrebu, Pragu, Krakovu i Tallinnu. Prethodno podaci, a posebice stranice slikovnice o kojoj govorimo, upućuju nas na temeljni alat autorice – crtež. On je jezgrovit, brižno njegovan, jasno usmjeren i dosljedan, oblikuje volumen finim sjenčanjem u prostorima blagog i difuznog svjetla, nosi teksture pa i plohe boje. A boje, reducirane, umirene i usidrene crtežom, postaju intenzivne tek na dobro izabranim pojedinostima dajući im značaj, ujedno fiksirajući lijepo i promišljeno građene kompozicije. Slikovnica se odlikuje dobrim izborom prizora, sekvenca iz narativne cjeline, praćenih svrhovitim i logičnim izmjenama rakursa. Likovi, koje ne bismo nazvali junacima, lucidno su utopljeni u cjelokupan, gotovo meditativan ugođaj slikovnice. Njemu sigurno doprinose i dijelovi slika za koje bismo rekli da pripadaju kulturi i disciplini oslikavanja porculana kobaltovim modrilom.

U suvremenoj industriji „zabava za djecu“, koje agresivno vrište nastojeći nametnuti (i komercijalizirati) svoje postojanje, ovakve knjige za djecu su sve veća rijetkost, ali i sve veća vrijednost – razlog više da autorica bude nagrađena.

UŽI IZBOR NAGRADE “GRIGOR VITEZ” ZA ILUSTRACIJU ZA STARIJU DOB DJECE ZA 2021.

Nakon pažljivog čitanja i razmatranja Stručno povjerenstvo je u užu izbor za nagradu za ilustraciju za stariju dob djece uvrstilo je sljedeće naslove:

(abecednim redom autora)

- **Sanja Lovrenčić (tekst), Dominik Vuković (ilustracije): *Marija u gradovima*. Zagreb: Mala zvona**

Na temelju teksta Sanje Lovrenčić, kao treću u nizu slikovnica koje se bave hrvatskim umjetnicima, Dominik Vuković ilustrirao je slikovnicu *Marija u gradovima* posvećenu fotografkinji Mariji Braut. Kako bi djeci predočila stvaralački postupak poznate fotografkinje bogata opusa, Sanja Lovrenčić njezin fotoaparatus postavila je u ulogu pripovjedača. Težak zadatak Dominik Vuković savladao je na primjeren način: reducirao je paletu na izrazito tamne tonove, boje je sveo na minimum, a u kompozicijskom smislu podredio se rakursima Marije Braut te na taj učinio njezin pristup fotografiji razumljivim. Iznimno težak zadatak da se vlastitim likovnim izrazom interpretira drugi likovni umjetnik Dominik Vuković savladao je na način da djeca budu potaknuta na razmišljanje o kreativnom bilježenju trenutaka u prostoru koji nas okružuje, te da razvijaju vlastiti dar opažanja.

- **Dubravka Pađen Farkaš (tekst), Dražen Jerabek (ilustracije): *Čudesno putovanje*. Zagreb: Sipar**

Dražen Jerabek, na temelju teksta Dubravke Pađen Farkaš, grafičkom jasnoćom linije, mnoštvom zanimljivih detalja te specifičnom paletom tonova stvorio je ilustracije koje se zasigurno izdvajaju prepoznatljivim rukopisom i likovnom kvalitetom. Zanimljivim kompozicijama, izmjenama krupnih planova i panoramskih prikaza te cjelokupnom koncepcijom, stvoren je intrigantan ugođaj koji djeci pomaže da osvijeste protjecanje vremena. Između realističnih detalja i poetičnog prostora stvoren je začudan svijet kojim vlada protjecanje vremena, činjenica koja nam dok smo djeca nije nimalo važna, no starenjem postaje sve važnija. Smirenim i usklađenim odnosom slike i teksta, odabirom formata, papira i cjelokupnom grafičkom obradom, ova slikovnica definitivno pripada samom vrhu hrvatske produkcije.

- **Manuela Vladić Maštruko (tekst i ilustracije): *Bijele ribice lavandijerice*. Zagreb: Arte Insula**

U autorskoj slikovnici *Bijele ribice lavandijerice* Manuela Vladić Maštruko pripovijeda o istinitom događaju u kojem je 1891. godine more progutalo 16 *lavandijera*, pralja iz Preka na otoku Ugljanu. Tu tragediju autorica je vješto pretvorila u lijepu, plemenitu bajku, podarivši utopljenicama novi život u obliku bijelih ribica združenih u jatu čuvarica i vidarica mora. Ova slojevita priča predstavlja i riznicu tradicije, običaja, povijesti i lokalnog govora, pa pred ilustratora postavlja vrlo zahtjevan zadatak. Na njega je autorica odgovorila rafiniranim i fokusiranim nasljeđem iz svojih 14 prethodnih slikovnica, prostrtim na svih 88 stranica nove knjige. Listajući je, postajemo svjedoci autoričina snažnog nadahnuća i umještosti, iskustva i maštovitosti, stvaralačke upornosti i dosljednosti, te ambicije da napravi sjajnu slikovnicu. To je zaista i uspjela. Pred nama je jedna krasno slikana oda moru i životu, koja se neće zaboraviti.

b) NAGRADA „GRIGOR VITEZ“ ZA ILUSTRACIJU ZA STARIJU DOB DJECE U 2021.

Stručno povjerenstvo je odlučilo da se Nagrada „Grigor Vitez“ za ilustraciju za stariju dob djece za 2021. godinu dodjeli **Manueli Vladić Maštruko** za ilustracije u slikovnici **BIJELE RIBICE LAVANDIJERICE** (tekst: Manuela Vladić Maštruko, Arte Insula, Zagreb).

U svojoj autorskoj slikovnici *Bijele ribice lavandijerice* Manuela Vladić Maštruko pripovijeda o istinitom događaju u kojem je 1891. godine more progutalo 16 *lavandijera*, pralja iz Preka na otoku Ugljanu. Tu tragediju autorica je vješto pretvorila u lijepu bajku, podarivši utopljenicama novi život u obliku bijelih ribica, sestrica združenih u jatu čuvarica i vidarica mora. Kroz slikovnicu nas vodi sudbina *Stošice*, djevojčice krhkih godina i krhkog iskustva, a bogate nevinom čistoćom i dobrotom. Ona je okno kroz koje ćemo sagledati vremenske i prostorne dimenzije mora, te ga prepoznati i kao metaforu za mnogo toga što suvremeni čovjek nepromišljeno i bezosjećajno

obezvrjeđuje. Ova slojevita priča, koja počinje surovom realnošću a završava plemenitom bajkom, predstavlja i riznicu tradicije, običaja, povijesti i lokalnog govora. K tome je u nju suptilno utkana i važna ekološka poruka. Tako komponirana priča stavlja pred ilustratora vrlo zahtjevan zadatak.

14 autorskih slikovnica Manuele Vladić Maštruko svjedoči o iskustvu u kojem se sretno sjedinjuju dvije istodobne uloge – spisateljice i ilustratorice. Listajući slikovnicu *Bijele ribice lavandijerice* otkrivamo rafinirano i fokusirano nasljeđe iz njenih prethodnih ilustracija, prostrto na svih 88 stranica knjige. No, ovdje ćemo bjelinu papira pronaći samo na mjestima koja svijetle kroz dominantne game smeđe i plave boje, čije varijacije i odnosi, umreženi izvrsnim crtežom i ritmom, daju temeljni ugođaj cijeloj knjizi. S jedne strane autorica ga promišljeno podcrtava kontrapunktnim česticama koje teže crvenoj ili zelenoj boji, dok ga s druge materijalizira i prigušuje podloženim teksturama. Svaka stranica doslovce je izvedena kao slika u kojoj su i plove s tekстом fino oblikovane kao punopravni dio. Dvostraničja su često građena od više prizora povezanih u svrhovitu, osmišljenu i uravnoteženu cjelinu. Jedno od njih, ono koje poput lajtmotiva prati tok i tijek knjige, naoko odvajajuću, a smišljeno povezujući kronološke i sadržajne cjeline, naglašeno je sugestivno i dramatično. To je majstorski uprizoren vrtlog valova i vir svjetla, kovitlac koji nas guta da bismo pri njegovu dnu pronašli svjetlost. A ta svjetlost iz dubine mora mjesto je na kojem se idejno sidri cijela slikovnica.

Stvarajući svoje *Bijele ribice lavandijerice*, Manuela Vladić Maštruko zadala si je zaista kompleksan ilustratorski zadatak. Kako bi ispunila vrlo visoke kriterije oslanjala se lucidno na svoje moćne alate: umjetničku nadarenost, iskustvo, maštovitost, stvaralačku upornost i strpljivost, na davno usvojene vještine oplemenjene eksperimentom... i ambiciju da napravi sjajnu slikovnicu. To je zaista i uspjela, za to je i nagrađena.

POHVALE NAGRADE "GRIGOR VITEZ" ZA 2021. GODINU DODJELJUJU SE:

- autorima: **Aneli Borčić** (*Zabranjeni gariful*, naklada Spiritoso), **Neni Lončar** (*Tubist*, Umjetnička organizacija Kreativna kuća), **Nebojši Lujanoviću** (*Kad odrasli zabrljaju*/naklada Ljevak), **Neni Lončar** (*Tubist*, Umjetnička organizacija Kreativna kuća), **Manueli Vladić Maštruko** (*Bijele ribice lavandijerice*, nakladnik Arte Insula), i **Aljoši Vukoviću** (*Evala*, Gradska knjižnica Jurja Šižgorića Šibenik) za nastojanje da se kroz priču ili stih sačuva ljepota i bogatstvo različitih govora - biševske, cetinske, splitske, šibenske i istarske čakavice te kajkavskoga govora kontinentalnoga dijela Hrvatske u djelima koja govore o životu u različitim sredinama i kulturama naše zemlje, ne zaboravljajući pri tome zavičajnu riječ. Ona je u ovim djelima važan dio jezičnoga izraza uz književni standard, a u jednome i jedini jezični izraz (A. Vuković). Tako zavičajna riječ figurira kao medij kojim se mali čitatelji mogu ponositi i koji treba čuvati od zaborava.
- Naklaniku **OPUS GRADNA** za niz ilustriranih biografija: **Gustl – ilustrirana biografija A. G. Matoša** (Tomislav Zagoda), **Šenoa - Ilustrirana biografija Augusta Šenoa** (Tomislav Zagoda, Dario Kukić), **Dživo – Ilustrirana biografija Ivana Gundulića** (Igor Lepčin) koje anegdotalnim pristupom, mnoštvom zanimljivih detalja i duhovitih ilustracija koje su snažno isprepletene s tekстом približavaju hrvatske književnike ranijih razdoblja suvremenome mladome čitatelju. Na taj način djeci posredno postaju bliži i njihovi književni opusi.
- autorima slikovnica *Moja baka ne zna tko sam* **Ivi Bezinović Hajdon i il. Hani Tintor** (Ibis grafika), *Plavi dan* **Jasminki Tihi Stepanić i il. Tomislavu Zlatiću** (Sipar) te autorici romana *Kao moj brat* **Renati Zlatković** (Slagalica) za izvrsnu umjetničku obradu te primjereno predstavljanje djeci i mladima složenih tema kao što su Aspergerov sindrom, Alzheimerova bolest i Downov sindrom. Glavni likovi u ovim djelima prikazani su kao osobe vrijedne brige, ljubavi i pažnje koje sve to znaju i pružati, koje imaju izrazitu

osobnost i koje ponekad mogu i ono što ne mogu njihovi bližnji. Djela ne zavaravaju djecu, posve iskreno prilaze problemima i upoznaju mlade s posebnostima likova, pružaju ohrabrenje čitatelju i predlažu moguće načine kako se nositi s poteškoćama.

STRUČNO POVJERENSTVO NAGRADE "GRIGOR VITEZ" ZA 2021. GODINU U SASTAVU:

Predsjednik Stručnog povjerenstva, Zlatko Krilić, književnik, dobitnik Nagrade „Grigor Vitez “
Natalija Dragoja, koordinatorica Odjela za djecu i mlade Knjižnica grada Zagreba, viša knjižničarka
dr.sc. Frano Dulibić, red.prof. Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu
izv.prof.art. Stanislav Marijanović, Diplomski sveučilišni studij ilustracija Akademije za umjetnost i
kulturu u Osijeku, ilustrator i književnik, dobitnik Nagrada “Grigor Vitez”
dr.sc. Diana Zalar, red.prof. Katedra za hrvatski jezik i književnost, scensku i medijsku kulturu Učiteljskog
fakulteta u Zagrebu